U. B. BERGEN
Ms. 188 d.

N. G. Dahl.

Kopier og Oversættelser af Pergamentbreve. –

Angaaende det første Document, siger Forfatteren:

Dette er nok det ældste Levn i Hardanger nu. En paa staar
Hænder som Hr Gymnasium-Rectorius Schöning, sette staar
skrive derpaa, og sandsynligt Forfatterens Formodning at
de ovenfor staaende tvende afskrevne Charakterer ere en af de
gamle og Schöning kun var meste Gang blandt Norske Rune-
forskerne [illegible] Maade paa nyttige Documenter.

A. biskup sendir Qvedia ollum guds vinum lærdom
oc ulærdom þem sem þetta bref sia eda heyra Gudz
oc sina. Ver vilium at þer vitid at ver gerdom
iardar skipti vid petr Vuga mag brynioss i ugga oc
fengo ver honom iord þa er Sandvin heiter i har-
dangre V. manadar matabol oc XX. med ollum tilla-
gum. En han fek oss a mote III iardar þær er han
atte i halsna. Sagdasteder oc ærsolader oc holmsland
med ollum þeim lunandum er þar til liggia. Oc er þat
XXX manadar matabol alltsaman. Oc var þetta
iardar skipti gort æfter rade brodra varra. Oc at
þetta skuldi vm alldr oc vm æfe hallda sidan þa sat-
tir ver þar fyrir varo bref oc insigli oc varo þessar
þar at vitni. Askell biskup. Wilialmer abote. Mar-
teein koningsfrende. Olifr capalein. Þord korsbroder
Sueein armadr. biörn a ægtisyn. brynialfr i ugga.
finnr bardarssun. Asbiörn a hausom. broder hans.

þorstain i Kailvik. Sueinn a rydkim. Ognundr a vi-
-kaini. dagr Aslaksun. Jon i Vik. Nicolas Gelluagr.
oc marc annara manna vatte.

Oversættelsen.

Al — Biskop, Prester, alle Guds Tjenere, Lærde og ulærde Mænd, som dette Brev see eller høre, Guds og sin Hilsen. Vi ville at I vide, at vi gjorde Grandskifte med Peter Unge, Svogeren til Brynjolf paa Aga, og gave vi ham en Jord der kaldes Sandven i Stavanger, 25 Maanedars Madbool, med alt Tilliggende. Og gav han os derimod 3 Gaarder, som som ligge i Halsnøe: Sagdalstader og Arfstader og Tolunstand, med alle deres Lunde, som der tilligge. Og er alt 30 Maanedars Madbool tilsammen. Og var dette Grandskifte gjort efter vore Lændsmænds Raad. Og at dette Kjøb skulde holdes til evig Tid, da satte vi derfor vort Brev og Insegl; og vare disse der saa til Vidner: — Askel Lepp. Wilhelm Arbud. Martin Langsfrende. Eilif Kapellan. Tore Loodbrader.
x) Armaðr
Sven Baarbansmand (Rodder) Biørn paa Alstufyn. Brynjolf paa Aga. Finn Baardsøn. Asbjørn paa Tanshum,

x) Armaðr — Fogd

Brodar Hauk. Thorstein i Kvalvik. Sven paa Ryckim. Ogmunder paa Rikaini. Dag Aslakson. Jon i Vik. Niclas Gullagr, og mange andre Vitterligheds-Mænd.

Under Brevet fandtes Stumpen af to paa Remmen nedhængende store Sigiller i guult Vox, hvoraf det förste havde forestillet en Löwe, eller anden stor Bygning; men det andet et Menneske i lange Klæder. Documentets Sprog og Skrift gjøre god Formodning at henföre det til Kong Hakon Hakonsöns den Gamles Tid. — Naar dette forudsættes, kan man let udfinde Lagmands Navn, som har udstedt det, der nok bliver Lagmand Arner, der efter Torfæi Vidnesbyrd kom paa Lagstolen i Bergen 1226, og samme Tid som Kongens Capellan eller Hofpræst Askel naaede samme Værdighed i Stavanger, hvilken sidste altsaa bliver den i Brevet ommeldte Biskop Askel.

Ollum gudis vinum ok finum þeim sem þetta bref
sia eda høyra. Sender þorleiuer prest sun Quedia
gudz ok sina. ek vil þat kunnikt gera at þa er
ek hafde len herra Arna i haurdangre er þeim kamo firir
mik petr a Sandvin ok þorer halladar sun a Skeidi
ok lysti þorer firir mek ok morgum adrum godom mo-
nom um naust þat sem fader hans atte ok a Sandvin
stod at halladr fader þores bad petr naustuptanenar er
a lege at naustit skeldi standa en þat maste þorer
eigi vita at Sigurdr moderfader hans hefdi nakert beþet
medan hen atte sidan gek fram eirik vvaldar sun .i.
vik ok aufinur a. Soladale ok toke suo lei bokar at
þeir varo þar .i. hia er sigurdr a Skeidi lysti þui at
hen atte ekki .i. tuptinni ok han bat ion ok paal tup-
ta rennar sem Sandvin atte er naustit stod .a. ok suoro
þessar fyrnenden men at þetta vitne var þeim sat oc sent
eingra men er lygi suo lysti ok þorer at hen hafde
selt sueini .a steine naustit en tuptina eigi fora þessar

vitni ok lysing fram. i vikaaijum þa er ek alle þar stein-
-num þema monom hia verandom Sueini a. steine gudbrandz
syni ok gudbrande syni hans vikingi under haugum Amun-
-da prestsyni ok þorsteini broder hans ellingi. a. tolum
haldore a Skuleimi Ejolue a birkilande Sueini ok
Sigurdi a birkelande var þessa framferd ok bref gordt a
XVij are vikis vars vindulex herra Hakonar Norex kun-
-nunx hins aurunade, ok til sanz vitnisbundar setti ek
mit insigli firir þetta bref. :

Oversættelse

Alle Guds Venner og Siæle, dem som dette Brev see eller høre, sender
Thorlaks Kirkeprest Guds og sin Hilsen. — Jeg vil Eder kundgiøre:
at den Tid, da jeg [illegible] Aarets [illegible] i [illegible], men [illegible] kom
for mig: Katur paa Tandren og Thora Hallvardsdatter paa Skugli
og lyste Thora for mig og mange andre gode Mænd ein [illegible]
at [illegible] hans Fader [illegible] og paa Tandren [illegible], at Hallvardar-

Thore Sødner bad Peter om Nøstetuftrummet, der han forbygger, at Nøstet skulle blive flyttet; men ellers vidste Thore ikke vis, at Sigurd hans Morfader havde været bedet om, medens han vidste f.v. Nøstet &c. Siden gik frem Erik Aasulden Søn i Viig og Asmund paa Valedal og tog hver til Bogen s. Lagen som de lagde Haand paa medens de svore s. at de vare Egtefolk, der Sigurd paa Ringit ligger, ditto: at han vidste ikke i Tuftstæen, og han bad Jon og Povel om Tuftstæen, som Sønderne vidste, der Nøstet stod paa. Og svore disse forermelte Mænd, at ditto Vidnesbyrd af dem var sandt, og ei nogen Mand som lyver. Var listed og Thor: at han havde sidst Baard paa Staven Nøstet, men Tuftstæen ikke. —

Disse Vidnesbyrd og Kiendinger som fram s. blive forermeldte i Aktornis, det jeg vidste der Staven. Disse Mænd havde: Baard paa Staven

og Torstein hans Broder, Elling paa Tolo, Jon paa Kvalvaag, Asbjørn paa Lindeland, Baard og Sigurd paa Lindeland. Denne Framfærd og ditto Brev var gjort paa nemlige Tiden i Sogned, Morgens Laugns, siden Trinitatis 17de Regjeringsaar [illegible]. Og til sandt Vidnesbyrd satte jeg mit Indsegl for ditto Brev. —

Gildes-Skraa for S: Olafs Gilden i Hardanger.

In nomine Domini amen. Anno ab incarnacione domini
M°. CCCC°. XC° quarto.

Pag 1. Thetta er uphaf i sancti olaf gildhe först ath allen the som
i Sancte Olafs Gildhi willa in gongha skulo gjwa i fyrsta
areth karlena ok kona halwa Weth maltz ok twaa mark wax.
Pag. Item tha skal hwar brodher gjwa twa engelska i saala skoth
för karl ok kono i hwarth aar.

Pag 2. Item skal tha gildhe byriash oppa sancte olaf dagh forne aa
hwarth aar ok skaal standhe saa lenghe som gildisbrödhne willa
ok mungalthit rekker.

§. Item skal hwar man luka j forsith panningh för sin gangh
enn hwarn en engilska för [illegible] hwario aa hwarniom dagh
§. Item skal hwar gildesystir luka j engilska i sala skott.

Pag 3. §. Item skal hwar gildis brodher giwa j engilska til skala köp
§. Item hwar som bearer rijting eller nindre wapn i gjldhe luka
j engilska eer twa engelska om han ses idre met.
Item hwar som ej §. kommer til gildhis böthe lijbijskan Item
skal messa sjngas aa hwario aare högtitijdelighanne aa
sancte Olafs dagh ok skulo alle gildhis brödhre ok systre som
tha ero nerstadder ofra af sin eghi pung §.

Pag 4. Item senesthe dagh i gildis saiastz sala messo för alla crist-
na sala ok enkannelighe för them som gildhfastha ero Och

§. Item skal efther mario Minne aa hwario qweldh wplæsasth aldra brödhra ok systra namn som liwandis æro ok kommer presther in met rökelse ok kerkaplo ok stenke vighdo vathne om alth hwsith met asperges cum collecta Exaudi & pre-
-tende Domine famulis &c.

pag 5. Item efther Olafs minne skal wplæsasth namn allum thera som fram æro farne af gildheno met requiem ok de profun-
-dis met gildhis lywo brennandhe medhan olaf minne er wppelæsath.

§. Item skaal gordhe men nennasthe ok sydhaste stefno deghi ok hwar som nedr werder ok wil eey wppe holdha tha skal han gælda twnno mungaat eller faa annen i stadhin for sigh. §. Item hwar som spiller öl saa mykith ath

pag 6. gither ekke hwlth met foth eller hana sinne gelde lyby-
-skan §. Item brodher eller systher som talar nokrom sinom gildhe brödhre eller gyld systre illa til i thesso gildhe geldhe-
-pp gildstefno efther thy som alder man ok andra sex met ho-
-nom tykker skynsamlictz wara efter mals waxthe.

§. Item hwar som saa mykith drikker ath han beer deth ekke wth aaf gyldyno gelde halwa twnno byreos.

pag 7. §. Item skal hwar gildhis broder halpa ok styrka hwar andro til lagz ok rettha innan lans ok wtan.

§. Item skal hwar gildhis broder eller syster wth eller in gan-
-ger lita sancte olafs belæthe eller geldha lybyskan

§ Item hwar som göer olyudh ner minnen syngesth eller

aalder mannen taler fören böthe ij. lijbijska § Item er allom forbodhit i samsæthe brödhra ok systre ath nokor
pag 8. wnseghe annan til lifs eller limme lathe som gudh for-
biodhe tha skulo the wm thet maal forlikasth a stefno
met oldhermands radhe ok godheer manna efther mala
wasesth eskaddum ollum kijnssens vetha en hwar som sijr
nemzst vetha ath standa edher tala ther see han sielf
saghen af gildena.
§. Item therfom noker dör af gildeno tha skolo brödhre ok
pag 9. systre koma tel likfengs som i sokn bor ok latha singia
sala messo ok ofra met gildis tijnsum then som ej kemer
göldha halwa mark vthan forfal waldher.
§. Item hwar som noker dör af gildeno vthlendestz eller
indlendis ther som man spörer hans saligt endhelikts tha
skolo bröder ok systre halda allan likfangh ppe efter tij som
förre seegher eller geldhe halwa mark forfalla laufsth
§. Item kan noker broder eller syster kranker liggia tha
take kan nothwrni deghin af kallarom.
pag 10. § Item meden gildt stender tha skal gefuast aa hweriom
kweldi almose folkij half bolle mungatz fijrir kristna sala.
§. Item kan ok noker gildi. swa fateker werda ath han
gether ej skot tel gildis fijrir sik laght. tha skal han
togh i gildenom wara daghligha meden thet stander.
§. Item skolo ok gilbrödhin aa sancti Olafs dagh sijdran utfoe

forman wina maltid ok skal huar mast tillegia hwitan pen,
ningh.

pag 11. § Item skal gildis messo seggiast aa hwario daga med gildat standher. § Item ær thet ok samtykt af allom gildinom at hwar skal latha koma sit malth malith til gildis halwan manath fyrir gildenom.

§. Item hwar ey komer til gildis ok ey lather koma malt sit for fallalaust luke skillingh engelskan [illegible]

§. Item huar [illegible] sender sit malt til gildis ok sidher sielf heime forfallalausth fyrwtan hardsco luky ok skilling engelskan.

Vid Kvarnens Stubbar stod nedan följande.

Item effter huar messo ok huar affthensang skall brodhen fyrir liksang i kirkin swa lenge gildit standher. Item Hwel kan som ey komer tie afftensang eller messe bøte skilling fore hwerie tid han forsömer man eller qvinna.

Omnsättelse.

I Herrans Namn, Amen! Aar efter Herrans Böd sae 1494.

Detta er Samtykningen [illegible] i Sancti Olofs Gild: först at alla [illegible], som i Sancti Olofs Gild wilja inga [illegible], skola gifwa i första Aaret, Mand og Qvinde [illegible] Malt og to Mark [illegible] [illegible] to Engelsk [illegible] Skilling [illegible] i Gild [illegible] for Mand og Qvinde hvert Aar; [illegible] skal Gildet begyndes paa St. Olofs Dag hvert Aar, og skal [illegible] Gildebrødrene [illegible] og [illegible] [illegible] skal [illegible] Mand [illegible] [illegible] [illegible] som [illegible] [illegible] Engelsk Skilling

for hver Laan paa hver Dag; item skal hver Gildesöster erlægge 1 Engelsk
i Sjæle-[illegible]; item skal hver Gildebroder give 1 Engelsk i Skraale-
skjöt (: Lauggjæld :); item hver som bærer Rustning eller Vaaben
[illegible] i Gildet erlægge 1 Engelsk, men 2 Engelsk om han [illegible] af
[illegible]; item hver som ei kommer til Gildet bøde en Engelsk
(: [illegible] :); item skal Messe synges paa hvert Aars [illegible] paa St. Olafs
Dag, og skulle alle Gildebrødrene og Søstrene, som der ere i Staden,
offre af sine egne Penge; item første Dag i Gildet synges Sjæle-
messe for alle Christne Sjæle, og især for dem, som i Gilde-
laget ere; item skal efter Marie Minde hver [illegible] oplæses
alle Brødrenes og Søstres Navne, som levende ere, og Lærer skal
[illegible] ind med Røgelse og Vievand, og [illegible] Vievandet
om alt Huset med (: Orden :) Asperges under Collecten: Exaudi
et protende Domine famulis (: hör og bestyrk herre dine
Tjenere :); item efter Olafs Minde, skal oplæses alle deres Navne,
som framfarne ere af Gildet, og synges requiem (: jo skal spilles :) og
de profundis (: af Graverne :) med brændende Gildelys, medens
Olafs Minde opsiunes; item skal Graverne [illegible] og Gilde-
[illegible], og [illegible] som [illegible] (: [illegible] :) [illegible], og vil nu ikke opfalde
sig, som skal der bøde en Tönde Øl, eller saa meget [illegible] for
sig; item [illegible] som spilder Øl, saa meget at han [illegible]
ikke at [illegible] det med sin Fod eller Haand, bøde en Engelsk (: [illegible]
item Broder eller Søster, som tiltaler nogen sin Gildebroder eller
Gildesöster [illegible] til i dette Gildet, bøde til Gildet [illegible] det
som Oldermand og andre [illegible] (: Mænd :) med som [illegible]
[illegible] efter Dagens [illegible]; item hver, som saa
meget drikker, at han bærer det ikke ud af Gildet (: [illegible] og [illegible]

hvem som kommer ind, (baade med halv Lauds Øll;) Item skal hver Gield-
brødre hielpe og følge hannem til Lov og Ret, indenlands og
udenlands; Item skal hver Gildebroder eller Søster, som ind
eller indgaaer, betale for St. Olufs Lilien(?), eller bøde Lyster(?);
Item hver som gjør Skyld, naar Minnet siunges eller Oldermand
fører Talen, bøde 2 Lyse; Item om alle forbundne i Brødre og
Søstre sammen(?), at hvem imellem nogen anden gav Sin eller Lem-
mer, som Gud forbyde, da skulle de om det Dag forliges gaae
Stevne med Oldermand og gode Mænds Raad efter Dagens Raads-
uden Henseende til Vederfaders Ret; men hvem som fortager sig at
stande eller Tale til Rette, (da som tale Contraparten) slaaes ud
af Gildet; Item dersom nogen døer af Gildet, da skulle Brødrene
og Søstrene komme til Liigfærd, som i Dagen boer, og lade siunge
Sjælemesse og ofre med Gildets Tarmsker(?); ei som ei kommer,
bøde en halv Mark udaa(?). Forfald volder at som ei kommer; Item
dersom nogen døer af Gildet indenlands eller udenlands, dersom
man spørger hans sandige Endeligt, da skulle Brødre og Søstre holde
alle Liigfærd, ligesom han jordet er(?) som før er sagt, eller indgjelde
en halv Mark forfaldsløst; Item som nogen Broder eller Søster
lægger syg, da kan(?) Vedergjældshielp(?) af Gildernes;
Item undrer(?) Gield Brødre, da skal Gjerne hver efter Vilkaar
uforfalden en halv Tolle Øll for (?) til hans Sjæl; Item
hvem og nogen i Gildet varder saa fattig, at han ikke formaaer
at uddrage(?) Tilskud(?) for sig, da skal hver dag i Gildet være derfor
rendiin(?) ... ; Item skal og Gildebrødrenes gaae

81. Dersom Hustru døer, hvis hinanden ud Maaltid, og skal hun dit legge til en hvid Skinge; item. skal Gjelds Mysse befaret gaa hver Dag mindre Gjeld hiemme; item. en eet og saaet ygelt, at hver skal lade Kannen sit Maal maalet til Gjeld en Hoder Manned for Gjeld; item naarhver har en Kannen til Gjeld og en lader Kannen sit Maal forfaldelses, paalegge en nogelse Skilling Mand og Kone; item naarhver som hinder sit Maal til Gjeld uden Hiemle, og siden hele Summen forfaldelses anlægger og en nogelse Skilling; item efter hver Mysse og efter hver Befatning, skal Kvelden Sigge Tingsong i Løben Samlag Gjeld standen; item hver som ikke Kannen til Befatning naar Mysse bød en Skilling som hver tid som forsømmer Mand og Gjemle.

Jegh Geble pedersøn Biskop till Bergen Helsser alle som thette breff
fferekommer kerliiga mett gud altiid och gör witterligt atth aarith
efther gudz burdh MdxL ffredagh efther pinsdagh kam ffor meg
beskeliigh man Tollik toftenzøn och berettet att i lopb leiige som
heitthen Ilerødstweit ein ödegaard war ffor stocket tiid giftwitth
till korsetth paa Edtznes och han er rett odalsmandt ther till och
krafde then ighen efther thi thet saa i sanheiith ffinnist och ingen
tenest holde eller bör att holdis ffor sodhan korss Thaa haffwer iegh
tillsagtt honum then ödegaard ighen och kirken paa Eidznes ingkan
wdläkar till wphaldz och Bygningh. Till ytthermere San„
„nind herom henger iegh mitt Signetth her under. giffuit och
screffuit aar och dag som ffoar siigher.